

gyűjtő: PASSA IMRENE

gyűjtés ideje: 1968.

TART.: NÉPI ÉMBERGŐGÉPES HAGYOMÁNYAI
BABÓCSA KÖZSÉGBEN

DUPLETT

Slapj gépelve - 5 lap beírással

FÖLDRAZU MUTATÓ: BABÓCSA

STAKMUTATÓ: XX

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTAKOZÁS

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉCES LTK. 1217-es TETELE ALÓL

1217

Passa Imréné: Népi embergyógyítás hagyományai Babócsa községben.

Egy nép egészségügyi ellátottsága hiven tükrözi annak társadalmi fejlettségét is, mert az egészségügy ugyanugy függvénye a gazdasági alapnak, mint a kultúra más területei.

Magyarországon a felszabadulás előtti állapotok ismertetésére elég csak két tényt idéznünk nagy költőnk tollából:

"ezernyi fajta népbetegség,
szapora csecsemőhalál"...

Hiven vall a helyzetről a temető is.

Az élet szeretete vele született az emberrel, természetes tehát, hogy minden módon igyekezett ezt az életet meghosszabbítani. Felhasználta az évezredek tapasztalatát s azokat a gyógymódokat, melyek legkönnyebben adva voltak. Anyáról leányra szállt, mint féltett örökség a gyógyítás tudománya. Rangot, tekintélyt jelentett.

Ma azonban az egészségügyi intézmények rohamos fejlődésével, az SZTK hálózat kiépítésével igen nagy változás ment végbe az emberek gondolat és érzésvilágában ebben a dologban.

A gyanutlan "önkéntes" témájának kiválasztásakor nem is gondolja, hogy az ismeretek összegyűjtése mennyi fondorlattal, kéréssel, nem egy alkalommal vele szemben tanúsított teljes bizalmatlansággal jár együtt. Nagyon megváltozott az emberek gondolkodásmódja, s amit egykor tiszteltek, azt most szégyenlik, noha nagy részben használják is, ismereteiket igyekeznek eltitkolni. Azt hiszik, hogy ez tudatlanságuk bizonyítéka, vagy kuruzslásért a törvény sujt le rájuk.

Mivel a községben a 80 éven felüliek emlékezete szerint is mindig voltak orvosok, legtöbbször az orvosra hivatkoznak, vagy azzal ütik el, nem volt régen ennyi betegség. Öreg vagyok, nem emlékezem én már semmire stb.

A gyűjtő azonban nem nyugszik könnyen bele a kifogásokba, saját tapasztalatai előszedve próbálja beszédre bírni a szabadkozókat. Így állt össze lassan a kép Babócsán is.

A község lakosságának kb. 92-95 %-a földműveléssel foglalkozott. Így a gyógyításban is első helyen áll. A munkaközben szerzett sérülések, sebek gyógyítása.

A sebek gyógyítása sokféle módon történt. Felhasználták a növények levelét nyersen a seb beborítására vagy főzték őket, s levükkel mosogatták, máskor a gyökeret reszelték össze, s használták fel gyógyításra.

A papsajt vagy kerek mályva levele nyersen a sebre borítva vagy főzetével való mosogatással hatott. Ugyancsak mindkét alakban használták a szagos mentát. Főzetében 1 liter vízhez 20 szál mentát főztek össze a seb lemosására.

Nyers állapotban zsirral megkeverve borították a sebre a

kerti fehér lilium levelét s a cickafarku /cickavirág/ levelét, a muskátlilevelet, céklarépa, vöröskáposzta levelét, de ezekben az ereteket előbb összetörték, nehogy nyomja vagy dörzsölje a sérült felületet. Mindkét alakban használatos, s legismertebb is egyben az utifü /széles utifü, nyersen, főzve. A diófa levelének főzetét használták lemosásra. Összereszelve a kormos /keskeny sás/ gyökere szolgált gyógyításra.

Szurt sebek orvoslásában legjobban a füstölt szalonnás borogatás vált be.

Kelevényre, míg az megérett és kifakadt leginkább a tejfőlös kovászt alkalmazták. Ezt úgy készítették, hogy a tejfölbe rozslisztet kevertek, így egész sűrű pépet nyertek. Borították megsütött vöröshagymával, utifüvel, gőzölték az érlelés elősegítésére "szénaszalmával". Ez nem egyéb, mint a pajtákban tárolt széna összetört apró részecskéje, pelyvéja, melyben sok réti növény magja is megtalálható. A lenmaglisztből tejjel készült kovász vagy flastrom - ahogy ők nevezték - ugyancsak az ér-

lélést szolgált. Ha a tályog felfakadt, 2 nap után a seb körületére helyezett cérnahurokkal húzták ki a végít, vagy "vógyit", mely után lyuk maradt, s tiszta vér folyt már, ami azt jelentette, hogy hamarosan begyógyul. Égetésre konyhasót hintettek, vagy növényi olajjal kezelték.

Tyukszemet szalicilos faggyuval igyekeztek kimaratni, vagy foghagymás dörzsöléssel.

Szemhéjgyulladást vagy "árpát" friss, egészséges marhahussal, illetve kamillateával /orvosi székfű/ borogatták. Ha beleesett a szembe valami, nyelvvel kinyalták. Vadhusokat foghagymával dörzsölték, meg aszalt szilvát kettévágva helyezték rá.

Gyerekek testén az ótvart disznózsirral kengették. Egyik legkellemetlenebb bőrbetegségként az ekcémát ismerték. Növényi olajjal kengették, vagy papsajt /kerek mályva/ levelét helyezték rá.

Az első világháború után nagy tömegek kapták meg a rühöt. Sok kísérletezés után a gyógyszerertárban kapható "büdöskevirág" zsirral összekevert pora vált be leginkább. Ezt a masszát felkenték a sebes részekre, aztán a gyerekeket kenyérsütés után egy időre a meleg kemencébe dugták, a felnőttek pedig meleg dunsztkötést alkalmaztak.

Törött végtagokat falécek közé rögzítették.

Körömágygyulladás /körömméreg/ esetén a fájós körmöt forró vízbe dugdosták, melynek hatására legtöbbször a felgyült körömágy a körmöt ledobta.

A fogfájás és a kínzó fájdalmak közé tartozott: lyukas fogba rézgálicot, timsót, foghagymát, gyufafejet, feketeborsot dugtak, s ezek legtöbbször tönkre tették a fogat is. /Gyereket fogfájás esetén így biztatták tréfásan: Végy a szádba főzőkanál nyelet, aztán majd kiáll!/
A foghuzást is házilag végezték. Volt egy ügyes iparoscsalád /bognár/ mely ezt a tevékenységet kifejtette. Utána ecettel illetve pálinkával öblögették.

Eszméletvesztéskor az ájultat pofozták, szájába ecetet öntöttek, zsirral bekenték végtagjait, és így masszírozták.

Érszükület esetén a fájós végtagot ecetes ruhával borogatták, vagy kénport zsirral keverték össze, s azzal kenték be, majd dunsztkötéssel borították be.

Értágulatra, magas vérnyomásra /guta/ legjobban a piócázás és a kúpülöztetés vált be. Az előbbit úgy végezték, hogy az értágulatós részre ráhelyezték a piócát. Mikor az teleszívta magát, leesett, ilyenkor só-t hintettek rá, melynek hatására az állat a magába szivott vért kiengedte a földre, s újra lehetett használni.

A kúpülöztetés különös tudomány volt. Csattal ellátott üveget helyeztek a duzzadt, tágult érre, az a fizikai törvény alapján szívó hatást váltott ki, így a "rossz vér" eltávozott a pohárba, s az illető megszabadult a kínos feszítő, lüktető érzéstől. Az utóbbi kettőért mindig fizettek.

A végtag és izomfájdalmak széles elterjedtségét mutatja gyógyításuk sokféle módja.

Használtak teákat, fürdőket, dörzsölést, borogatást, masszírozást, stb.

Legegyszerűbb módja volt a melegvizes borogatás, csalánnal csiptetés vagy méhcsiptetés.

Fürdőnek alkalmaztak meleg sós vizet, gyümölcsalja, növény /berek repkény/ főzetét.

Borogatták meleg áttört krumplival /burgonyával/, sóval, cinadona növény főtt gyökerének összetört, forró alakjával, dohánylevélre kent mézzel, evettel összegyurt forró agyaggal, forró cseréppel, forró ruhával, pálinkával.

Dörzsölték spiritusz /denaturált szesz/-szel, melyben előzőleg sok lilior levelet áztattak ki, masszírozták szappannal.

Tea is ismeretes gyógyítására. Fiatal fűzfa kérgét lehántották, megszáritották, 3 kávé-s kanállal tettek belőle 1 liter vízre, felforralták s ezt itták.

Belső szervek betegségei közül leggyakoribbak a hülékes eredetűek és az emésztőszervi betegségek voltak.

Nátha esetén a mécs felett kenyérhéjat piritottak, azt szagolgatták, s óriásiakat tüszentettek tőle.

Köhögésre /heptikára/ sokféle orvosságot ismertek. Ezek nagy részét ma is alkalmazzák a gyakorlatban.

Teák: hársfavirág tea, bodzavirág tea, zabpelyvatea, zabszalma tea-ja mézzel összekeverve, ánizsmagból főzött tea, kukorica, vöröshagyma, főzetének édesített leve, kamilla /orvosi székfü/ teája.

Használták még a piritott cukrot szilárd alakban dióval keverve, piritott cukorra kevés vizet, vagy teát öntöttek, azt itták, fahéjas forralt bort bőven cukrozva.

Jól bevált háziszser volt a kerek tarlérépa, melynek belsejét kivájták, cukrot tettek bele, s azt a konyhai rakott tűzhely sütőrésze fölé helyezték. A meleg hatására 2-3 nap alatt a cukor megolvadt, keveredett a répa erős aromájával, ezt a folyadékot itatták a köhögős beteggel.

Asztmára /légsövi/ használták a kerek utifüből készült teát, koc-kacukorra 2 csepp petróleumot tettek, azt fogyasztották; piritott cukrot vízzel fölengedték, zsirral keverték, így itták, valamint a következő keveréket fogyasztotta a beteg: sárgacukrot /régén lehetett üzletben kapni/, 2 nyers tojást, 1 kávéskanál büdöskevirág porát és egy kanál-nyi libazsirt keverték össze, ezt kellett egy evésre elfogyasztani.

Torokfájáskor állottvizes borogatást, kamillás gőzölést, sósvizes és kamillás gargalizálást használtak, vagy pálinkával öblögették, s a folyadékot is is nyelték, ez egyben a gyomrot is gyógyította. Használtak még timsós és hypermangános öblögetést is.

Tüdőgyulladás esetén állott vízzel borogatták, vagy dohánylevélre mézet kentek, s azzal fedték a mellét, hátát /1. reuma/, majd száraz ruhával átcsavarták.

Gyermekek torokpenészét /dyftéria/ petróleumos ecseteléssel gyógyították.

Emésztőszervi betegségek:

Epebántalmak esetén 1 kiskanál szódabikarbónát, vagy cinedona gyökér volt az orvosság. Ezt úgy készítették /s készítik, használják ma is/ hogy 1 liter fehér borba 8 dk. megtisztított gyökeret tettek nyersen, ezt 8-10 napig áztatták, s reggel éjhóra /éhgymorra/ 1 evőkanálnyit megisznak belőle.

/Gyomor/ Máj és epebetegségre használatos még a katángkóró gyökerének főzete is. Ennek elkészítésénél nincsenek meghatározott mennyiségek.

Gyomorfájás esetén 1/2 dl. petróleumot kell innia a betegnek éhgymorra. De jó gyógyszer a köménymagos rántott leves /készítését mindenki ismeri/, pálinka, melybe előzőleg jó adag köménymagot áztatnak, kamillás ivókúra reggelenként, kakukkfűből főzött tea /pontos mennyiség meghatározás nem lényeges/, ezerjófű teája, s esetenként a meleg száraz ruha is. /Kerek mályva teája./

Gyermekek hasfájása esetén 1 kiskanál tökmagolajat tettek szájukba, vagy foghagyma szárát zölden a köldökükre kötötték. Mikor a cuclit nem ismerték még, tiszta fehér ruhát áztattak köményszáfliban, azt tették görcsök esetén a gyermek szájába. A köményszáfli úgy készült, hogy 2 dl. vizet 1-2 kávéskanál köménymaggal felforraltak, ha kihült cukorral ízesítették.

Az örökké síró hasfájós csecsemő altatására mákguba főzetét használták "gondolomformán". Megtörtént, hogy a gyermek "örökre elaludt".

A sárgaságos embert fűzfakéreg főzetében fürdették.

Szorulás /székrekedés/ esetén 1-2 evőkanál szilvalekvárt fogyasztottak éhgymorra, illetve édes kamillateát ittak vagy aszalt szilva, körte főzetét itták nagyon édesen.

Ha ezek nem használtak, akkor kis mosószappan darabot dugtak fel a végbélbe, vagy keserűsítő oldatát itták /1 evőkanál 2 deci lengyos vízre/

Hasmenéskor piritott kenyeret, nyers almát, árpából pörkölt malátakávét főzetét fogyasztották. Nagyon hatásos gyógyszer ilyenkor 3 kanál tej + 1 kanál ecet keveréke.

Vesebántalmak esetén forró cserépre ecetet öntöttek, arra feküd-

tek rá. Jó szolgálatot tett a meleg só is. A következő teával is gyógyították a vesebetegségeket: 1 liter vízhez 3 kanál békarokka /zsurló/ száraz levelét keverték, ezt 3-4 percig forralták és hidegen fogyasztották.

Minden belső szervi betegségre jó a kamilla /orvosi székfő/ teája, az ezerjófűből készült főzet /virág, szár együtt 1 kávéskanállal 1 liter vízre/ valamint a békarokka /zsurló/ levelének, szárának a főzete /leírását lásd fent!/

A maláriát kininporral és a következő háziszserrel gyógyították: 3 deci vörösborhoz egy kávéskanál tört pirospaprikát keverték, s a betegek ezt itatták.

Fülfájásra legjobb a meleg só. Hatásos a gyűszűvirág /digitalis/ virágából kicsavarható 2-3 csepp olaj is. Néha jót tett a kimosás. Ilyenkor szoptató anyja melléből fejtettek a fülbe friss anyatejet. A zsuppos épületek tetején diszró fülrózsa /kórózsa/ főzete is gyógyítja becsöpögetve a fülfájást.

Hajhullás esetén diófalevél levében vagy kamilla főzetében jó a haját mosogatni.

Míg a fent felsoroltakat idős falusi parasztnénikék hozták tudomásra, az ezután következő betegségekről, s azok gyógyítási módjáról semmilyen körülmények között nem voltak hajlandók nyilatkozni. Hogy mégis rájuk bukkantam, azt egy öreg cigányasszonynak, Haró Ödönné 69 éves gombaszedő napszámosnak köszönhetem.

Ő mondta el, hogy vérfolyás esetén a következő főzettel gyógyította az asszonyokat: 1/2 liter vízhez 3 szál pünkösdirózsa megfőzve szárastól virágostól, ebbe 6 szem kockacukrot teszünk, s éhgyomorra naponta 3 kanállal fogyaszt a beteg belőle.

Vérfolyásra is jó az ánizsmagból készült tea.

Fehérfolyás esetén 3 deci vízhez 20 db. tejesfüvet /gyermekláncfő/ teljesen elfőzünk, kevés hypermangánt teszünk bele, ez szolgál mindennapra lemosakodáshoz.

Vérbaj, nemibetegség esetére a következő főzettel történő irrigálást ajánlja:

Lóhere virága	2 db.	1/2 liter vízhez elfőzzük, csepp cinkvizet /lysoform/, 1 késhegynyi hypermangánt keverünk bele, s a beteg ezzel irrigálja magát.
katángkóró	2 db.	
Pippancs /pitypang/	2 db.	
Apró szulák	4 db.	
Bálikó /bojtorján/ magja	1 db.	
Tejesfű /gyermeklánc- fű/	20 db.	

Ha valaki teherbe esik, s nem akarja világra hozni gyermekét, mákot főzön, annak forró gőzébe álljon bele, közben vegyen be egy késhegynyi kininport. Ez biztosan meghozza a várt eredményt.

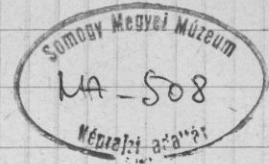
Miután minden sikerült, áldomást isznak a győzelemre, s ha véletlenül meggyullad valakiben a pálinka, nem kell megijedni, itassanak vele 1 liter hideg tejet, etessenek néhány vereshagymát, máris rendbejön, s kezdődhet minden elülről, /ha van étvágya hozzá./

Babócsa, 1969 július 29.

Adatközlők:

Özv. Dervánecz Józsefné	87 év tsz. nyugdíjas
Rétfalvi Józsefné	62 év napszámos
Özv. Kosaras Gyuláné	63 év nyugdíjas
Csák Györgyné	61 év htb.
Özv. Bukovics Sándorné	62 év nyugdíjas
Haró Ödönné	69 év napszámos
Süle Balázsné	76 év htb.

valamennyien babócsai lak-sok.

Népi embergyógyítás hagyományai Babócsa körzetében

Egy nép egészségi ellátottsága hiven tükrözi annak társadalmi fejlettségét is, mert az egészségi meggyógy függvénye a gazdasági alapnak, mint a kultúra más területei.

Magyarországon a felvilágosulás előtti állapotok ismeretelére elég csak két tény idéznie meg költőnk tollából: „esenyi fajta népszelepcség, napora csakmáhal”...

Hiven vall a helyetől a tenet is.

Az élet szerete vele született az emberrel, természetesen tehát, hogy minden módon igyekezett ezt az életet meghosszabbítani. Felhasználta az évszázadok tapasztalatait s azokat a gyógyászatiakat, melyek legkönyvebben adta voltak. Anyáról lényre szállt, mint féltett örökség, a gyógyítás tudománya.

Rangot, tekintélyt jelentett.

Ma azonban az egészségi intézmények rohamos fejlődésével, az SZTK hálózat létesítésével igen nagy változás ment végbe az emberek gondolat és érzéslapában ebben a dologban.

A gyantán „örökös” témájának kiválasztása talán nem is gondolja, hogy az ismeretek összegyűjtése mennyi gondolat, leteleléssel, nem egy alkalommal vele szemben tanúsított teljes bizalmatlansággal jár együtt. Magyon megdöbbent az emberek

gondolhatóságára, s amit egykor tisztelettel, azt most meggyalul, noha megérben lemondja is, ismereteket igyekeznek eltitkolni. Azt hiszem hogy ez tudatlanságuk bizonyítéka, meg bizonyára sőt a törvény sija le rájuk.

Mivel a körképben a 80 éven felüliek emlékezte mint is mindig voltak orvosok, legtöbbször az orvosok hivatalosai, meg azazal itik el, nem volt régen emyri betegség - öregbeteg, nem emlékesen én már semire ott.

A gyűjtő orvosban nem nyugosik könnyen bele a hipogaszokba, saját tapasztalatait először gondolatban beszéde bírná a szabadkorokat. Így állt össze lassan a kép Babócsán is.

A körkép lakosságának kb. 92-95% földműveléssel foglalkozott. Így a gyűjtésben is első helyen áll a munka körében rejtett semlések, sebek gyógyítása.

A sebek gyógyítása sokféle módon történt. Felhasználák a növények leveleit nyersen a seb beborítására meg fűtő éket, s levéllel mosogattak, máskor a gyökeret reszelték össze, s használák fel gyógyításra.

A passzist meg helyek nélyre levele nyersen a sebre bontva meg főrelével való mosogatással készített.

Ugyancsak mindkét alakban használják a cragos mentát. Főrelében 1 l. vízhez 20 ml mentát főtték össze a seb lemosására.

Más állapotban sokszor megkényszerít bontották a sebre a kesti fehér lilium leveleit, a muskattili let, cickafarkfü (cickavirág) leveleit, a muskattili let, cickafarkfü, vörösháporos leveleit, de ezekben az esetekben előbb összetörték, utána nyoma

vagy dörzsölje a sémill felületet.
 Mindkét alaktan használható, a legismertebb is éppen az utifü (vélés utifü).
 A diófa levelének föreit használják lemosásra.
 Összereselve a korvos (keskeny rás) gyökere szolgál gyógyításra.

Sűrű sebet (gyo) orvoslásában legjobban a füstölt melonás borogatás vált be.

Levényre, míg az megérett és kifakadt, leginkább a tejfőlé kördont alkalmazták. Ezt így készítették, hogy a tejfölbe rozslintet beverték, így egészen sűrű pépet nyertek. Borították megsült vörshagymával, utifüvel, görölcék az érlelés elősegítésére szénalvával. Ez nem egyéb, mint a pajzskőben tárolt sűrű ösörlint apró résessége, melyből, melyben sok réhi nyégy meg is megtalálható. A kenőanyagokhoz készített lovász vagy flastron — ahogy öle nevezték — meggyesek az érlelést szolgálta. Ha a talpafelfakadt, 2 nap után a seb körültekintően helyezett cémekörökkel körültekintően ki a vért vagy „vögyit”, mely után lyuk maradt, a lyuk vért folyik, ami azt jelentette, hogy hamarosan begyógyul. Egyszerre konyhasót hintettek vagy nyégyi olajjal kezelték.

Pyrissemet salicilos fegygyvel igyekeztek kimozdítani vagy fegygynds dörzsöléssel.

Szemhéjgyulladás vagy „arpat” friss, egészen mesz hagymával, illetve kenőgyökével (ovos utifü) borogatták. Ha belesett a szembe valami, nyelvel kinyalják. Hátdülsőt fegygyvel dörzsölték, meg aratt orvát hettévágya helyezett rá.

Gyerekek kesken az ösvény dionóris kenőgyökével kezelték.

Lyuk legkellencelebb bővelegességként az ekedint
ismerték, hővény olajjal kengették, vagy papírral
(kerék indyva) levelet helyérték rá.

Az első nildglábon után nagy hőmérséklet keletkezett
meg a nühat. Sok kísérletelés után a gyógy-
szerben kapható "büdoshering" színnel össze-
kevert pora vált be leginkább. Ezt a por-
sót felkenék a sebes részre, után a
gyereket kenyszerítés után egy időre a meleg
kenőcsbe dugták, a felület pedig mely
dunshötést elhalasztal.

Förött végtapokot falécek köré rögzítették.

Hőmérsékletcsökkentés (körömméreg) esetén a fűző
hőmért formárisba dugdosták, melynek hatására
legjobb a felgyült körömméreg a hőmért ledobta.

A fogfájás is a hűsítő fájóval köré tárt.
Lynkas fogbe vizsgáló, tűs, foggyógyító, gyufa-
fej, fehéleborst dugták, s ezek leginkább
hőre tették a fogat is. (Gyereket fogfájás esetén
egy korbáttal tréfáson: Tégy a szádba fődkenél-
nyelet, után majd kiáll!)

A fehüvást is hasonlóan végzik. Vált egy
nagy iprosoldád (bognis), melyet a levegőséget
hűveltek. Udana ezzel, illetve pálinkával öblö-
gettek.

Emelebvesztés az dnyllát posztál, szája
be ecetet öntöttel, színnel bekenék végtapokot
it, és nagy masszozták.

Erőhűtés esetén a fűző végtapokot ecetes mál-
val borogatták, vagy kénpor színnel bekenék
össze, s azzal bekenék be, majd dunshötéssel be-
öntötték be.

Erőhűtés magas vényomásra (guta) legjobban

a piócázás és a hüvelytörletés volt be.
Az előbbiig végeztek, hogy a tárgyulós részre
melyhelyezték a piócaát. Mikor az teljesen ma-
gát, leesett, ilyenkor söt hirtetel rá, mely-
nek holdsdra az állat a magába szívott aert
hünyedte a földre, s újra lehetett használni.

A hüvelytörletés különös tudomány volt. Csattal
ellátott üveget helyeztek a duzzadt, tágnult ére,
az a firkai törvény alapján sűrű holdsdát volt
kötött ki, így a "vér" eltávolított a földbe, s az
illető megpróbált a kiros fenítő, hűvelés és
zöldöl. Az utóbbi kettőért mindig firtetel.

A végtag és izomfájdalmak orvoslás elterjedtségét
mutatja gyógyításuk sokféle módja.

Elmondhatók teák, fürdők, dörzsölés, boroga-
tást, masszázst stb.

Leggyakoribb módja volt a meleg vizes borogatás,
csalánossal csipletés vagy méhcsipletés.

Fürdőnek elhozták meleg sós vizet, gyü-
mölcsalja növény (kerék rephény) főzetét.

Borogatták meleg ártót krumplival (burgonyával),
sóval, cinadons növény főtt gyökevének ösnetört,
fomó alakjával, dohánylevelre bent mézzel,
ecettel ösneppirt fomó agyaggal, fomó csereppel,
fomó mával, pálinkával.

Dörzsölték spiritusz (denaturált szes)-szel,
melyben előréleg sok liliumlevelet ártattak ki,
masszázsták szappannal.

Tea is ismervel gyógyításra. Fialal fürfa kis-
gét lehántották, megártították, 3 héves kend-
lél tették belőle 1 l. vízre, jelfomalták, s ezt
itták.

Belső szervek belegzése körül leggyakrabban a hűléses eredetűek és az erősítő szervi belegzés voltak.

Váts esetén a nics felett kenyeréhez (magol) pirotta, azt magolgatták, a brissiarat tönkökkel tölle.

Köhögésre (heptikúra) sokféle orvost ismertek. Ezek nagy részét ma is alkalmaznak a gyakorlatban.

Teák: karsfanyó tea, bodzavirág tea, röpely tea, zabonahma teája mézzel öszekeverve, anizsmagból főrt tea, kukorica, vöröshagyma förtének édesített leve, kanillafonni (kifü) teája.

Használják még a pirotta cukrot mildred alabban díval keverve, pirotta cukor keverve vízzel vagy bedt öntötter, azt itták, fehész fonalt botbőven cukor.

Fél beült káriser volt a kelek teslórepa, melynek belegjét livájták, cukrot tettek bele, s azt a konjai valott türhely mit sere jöld helyezték. It meleg holdsdre 2-3 nap alatt a cukor megolvadt, keveredett a repa erős arandjával, ezt a flysdéket itták a köhögös beleggel.

Aszkúra (legrsövi) használják a kelek utifü ből lévült teát; kelek cukorra 2 csepp petaleum mint tettek, azt gyaszták; pirotta cukrot víz zel fölengedték, szimol kevertek, ig itták, melamint a kövelkeső keveréket gyasztotta az beleg: sarga cukrot régen lehetett ükt ben kapni), 2 nyer tojást, 1 kecs kenél hidőkeviné porát és eg konduji libeszint.

kevesebb össe, ezt kellett egy evőre elfogyasztani.

Torlefajásos állapot úres borogatást, kemillás görölest, sós úres és kemillás gurgalindást használtak, vagy pálinkával öblögtették, s a folyadékot le is nyelték, és egyben a gyomrot is gyöppitették. Használtak még timó és hyssemangano öblögetést is.

Füdügyulladás esetén állott úres borogatást, vagy dohánylevélre méret kerültek, s azsal fedték mellét, hátát (l. vema!), majd száraz ruhával átcsavarták.

Gyermek torlepenit (dysphémia) petroleumos eseteleisével ^{gyöppitették.}
Emésztő szervi betegségek:

Epebántalmak esetén 1 kiskanál rodabikesto met vagy cinedone gyökér volt az orvosság.

Ezt úgy készítették (s kénitir, használták ma is), hogy 1 l. fehérborba 8 dl-gy megtörtött gyökéret tettek nyersen, ezt 8-10 napig áztat-
ták, s reggel éjőre (éhgymorra) 1 evőkanál-
nyit megisznak belőle.

(Gyomor) idaj és epebelesége használatos még a bedánylóró gyökerenek főrete is. Ennek el-
kénítésével mincsenek meghatárossott mennyiséget.

Gyomorfajás esetén $\frac{1}{2}$ dl petroleumot kell inni a belegnek éhgymorra. De jó gyöppes a hőménymagos rontott leve (kénitést mindenütt ismeri), pálinka, melybe előzőleg jó adag hőménymagot áztattunk, kemillás ivókúra regge-
lenként, kakukkfűből főrt tea (pontos men-
nyiség meghatáross nem lényeges), erejőfi teája,
s esetenként a releg, száraz ruha is (késlemlőre ^{trápa}).

Gyermek hasfájása esetén 1 kiskanál töle-
magolejst tettek rodjuba, vagy fyhgyuna sdrát

Zölden a köldökükre kötötték. Mikor a cucit nem
ismeték meg, tiszta fehér ruhát artattak kö-
ményáfliben, azt feltér görssik esetben a gyermek
oldjába. A köményáflit úgy készült, hogy 2 dl
vizet 1-2 kávéskanál köményaggal felforraltak,
ha kihűlt cukorral ízesítették.

Az örökre síró hasfájós csecsemő általában má-
guba förelt hasonlít, "gondolomformán". Megjor-
tint, hogy a gyermek "örökre elaludt"
A szorgalmas embert fürdőkezelés förelében jár-
dették.

Szomlás (székrekedés) esetén 1-2 evőkanál szilvalek-
vort fogyaszttak ehgyomorra, illetve edes kemille-
teát ittak vagy aszalt szilva, körte förelét itták
megjón edesen.

Ha ezek nem hozták, akkor kis mennyiség-
ben denobol duglak fel melegbe vagy keresu-
sá oldalát itták (1 evőkanál 2 dl langyos vízre)

Flameniskor pintott keményet, nyers almát, ár-
pából pörkölt maldaladvé förelét fogyasztták
Kágyon holdos gyögyör ilyenkor 3 kanál aludt-
tej + 1 kanál ecet keveréke.

Tesebántalmak esetén forró cserepre ecetet
öntöttek, amre fehédték rá. Fő melegvizet
tett a melegő is. A követreő bedol isgyögyi-
tették a veschebelegéseket: 1 dl vízhez 3 kanál
békaköve (zsurló) szavas levelét keverték, ezt
3-4 percig forralták és hidegen fogyasztták.
Mindem belső sem belegésre jó a kemille-
(ovosi rékfi) tea, az ezenjából készült
főrel (mindig, sós együtt 1 kávéskanál 1 l víz)
valamint a békaköve (zsurló) fevelének, sá-
rának a förelé (lásd lent!).

A malánát hínnyomorral és a követkéső húzi-
merrel gyógyították: 3 dl vörösbokros egy húvós
húndel hört piros paprikát kevertek, és a beleggel
est ittatták.

Fülfájásra legjobb a meleg só. Stádros a gyűsni-
ring (digitalis) ringából hisszerkeltő 2-3 cepp
olaj is. Kéha jót tett a hínnyos. Ilyenkor rop-
petos anya mellőlöl fejtek a fülle friss anya-
fej. A zúpos épülelek telején dírlő fül-
nyisa (hönöze) fürele is gyógyítja becsöpög-
ve a fülfájást.

Hejhnulás esetén dípflelél levében vagy
konilla fürelelben jó a hojat mosogatni.

Míg a fünt felsoveltat idős falusi pa-
restnükülé hörták húndomsóra, az
ezután követkéső belegszegélről, és azok
gyógyítási múdjáról sem milyen hönül-
mények köröt sem váltak hejhnólok
nyilatkozni. Ilyen mégis májuk bukku-
tem, azt egy örög cigányasszonyok, Haró
Ödöné Öreves gúmbosodó reporánosok
hönökésen.

Ő mondta el, hogy verfolyás esetén
a követkéső fürelel gyógyította az asszonyokat:
1/2 l. vízbe 3 szál piros húndi vöröse megfőve szá-
restöl vínagostól, ebbe 6 szem hóchacubrot
teszünk, és ehgyonóra reporán 3 bandlál
fejtasit a beleg belölé.

Verfolyásra is jó az ánizsmagból hönült tea.
Félfolyás esetén 3 dl vízben 2 db fejtesfüvet
(gyemekláncfü) teljesen elfőzünk, keves hy-
permangánt teszünk bele, és szolgál minden-

napra lemosakodáshoz.

Férőj nemibelegzésig esetére a következő föret-
tel köteendő imigdelást ajánlja:

Löhöre virága 2 db.

Kabánglörö 2 db.

Pippenes (pitypene) 2 -

Apró sáldale 4 -

Báhibó (bojtorjón) magja 1 db.

Féjsfü (gyemelláncfü) 2 db

} 1/2 l. vízben elfőznie
csépp cinkeszet (lyraform),

1 kishegynyi hypsemanget
mel keverünk bele, s

a belegessel imigdelja megát.

Ha valaki teherbe esik, s nem akarja rá-
ra hozni gyermekét, mohot fözön, amek-
formó görébe álljon bele, ^{közben} véggen be egy
kishegynyi leimiport. Ez biztosan meghozza
a várt eredményt.

Mintén minden sikemült, áldomást isz-
nak a győrelemre, s vélellemül meggyullad
valakiben a pálinka, nem kell megij-
jedni, itassanak vele 1 liter hideg tejel,
elessenek néhány vereshagymát, máris
rendbejön, s kezdődhet minden előrel.
(ha van etodgya hozzá)

Babócsa, 1969. július 29.

Adatközlőle:

özv. Szandecz Főrséfné	87 év	tor nyugdíjas
Rétfahi Főrséfné	62 év	reporános
özv. Kosáros Gyuláné	63 év	nyugdíjas
Csák Györgyné	61 év	hbb.
özv. Bukorics Sándorné	62 év	nyugdíjas
Haró Ödömné	69 év	reporános
Sile Balázné	76 év	hbb.

Falamennyien babócsai lakosok.